

Буквар из заборава

- За први српски штампани буквар, који је саставио инок Сава из Дечана, није знао ни сам Вук Караџић ● Италијани послали књигу Русима који су утврдили да је реч о српском буквару

ПРВИ српски штампани буквар (1597) остао је на жалост благо у тами времена и данас после 400 година од његовог објављивања. Аутор првог српског буквара је инок Сава из Дечана, а штампан је у Венецији 20. маја 1597. године у штампарији млетачког штампара Ђ. А. Рампацета. По свему судећи ни за овај буквар није знао ни сам Вук Караџић, као ни многи лингвисти и истраживачи пре и после њега.

— Откривен је тек после 300 година и то случајно међу старим руским књигама штампаним у иностранству — рекао нам је Михајло Блечић, који је књигом „Први српски буквар инока Саве“ покушао да скрене пажњу јавности и научника на ово културно благо. — Италијани су Буквар послали Русима мислећи да је њихов, међутим, руски научници су открили да је заправо српски!

Први српски буквар имао је укупно осам страна, заправо штампан је на свега две стране док се на остале четири налази текст. Буквар има и друго издање које је штампано свега пет дана касније 25. маја 1597. године. Ово дело инока Саве остаће непознато и недоступно нашој јавности све до 1893. године. Прво издање Буквара те године руски конзул у Скадру Иван Крилов поконио је новинару и преводиоцу О. Глушчевићу и од њега је данас остао само препис јер је оригинал изгорео у априлском пожару 1941. године. Друго издање је 1921. у Дубровнику купио инжењер Милорад Димитријевић и оно се данас чува у Народној библиотеци.

— Значај овог дела је изузетан не само за

нашу већ и за европску културу, јер је у време када је настао био најбоље штиво ове врсте у Европи — додаје Блечић. — У њему је први пут примењен фонетски принцип, односно гласовна метода коју је у европско школство тек два века касније увео Италијан Стефани. Први српски буквар имао је 37 слова, значи свега седам више од Вуковог принципа. Буквари који су се штампали после овога, све до Вукових, били су мање функционални и применљиви. Да је којим случајем овај буквар инока Стефана, родом из Паштровића, био познат и примењиван сигурно би ток српске културе и историје био другачији.

Без обзира што је штампан у време турске окупације српских крајева, када се писменост стицала у манастирима, готово је невероватно да је овај буквар остао готово непознат до данас. Тек 1903. године састављајући каталог Народне библиотеке Љубомир Стојановић је открио и поменуо ово дело као „до сада непознато“. Научници се, међутим, ни после тога нису обимније бавили овим делом.

— О Буквару инока Саве објављено је свега неколико текстова, бележака и сепарата, од којих најпотпунији Борја Сп. Радојчића из 1940. године, Милорада Ј. Ванилића из исте године и др Мироша Кићовића из 1952. А то је безмало све! — каже Блечић и истиче за крај: — Једно овакво дело значајно за културни идентитет српског народа заслужује много већу пажњу, озбиљније проучавање, можда и неки научни скуп.